

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-7-71-5>

УДК 351.85

Ларін О.В.

Національна академія державного управління
при Президентові України

ДАНІ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ ТА МАТЕРІАЛИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ГУМАНІТАРНОЮ СФЕРОЮ УКРАЇНИ

Анотація. Розвиток держави в умовах сьогодення характеризується динамічними соціально-економічними, політичними та культурними змінами, тому пошук дієвих інструментів налагодження взаємозв'язків між державою та громадянами (у тому числі особами без громадянства), суб'єктами господарювання та суспільством у цілому є нагальним питанням сучасної політики. Створення нових та оптимізація вже діючих шляхів для діалогу забезпечить можливість створення умов для впровадження публічного управління з позиції дієвості та практичності, оперативності й відкритості. Взаємна відповідальність за прийняті рішення та водночас відповідальність один перед одним є метою розвитку сучасних суспільств. У статті розкрито сутність впливу інформаційних технологій активізації діалогу між державою й суспільством, посилення дієвості публічного управління в гуманітарній сфері.

Ключові слова: публічне управління, гуманітарна сфера, інформаційні технології, освіта, культура, мова.

Larin Oleksii

National Academy for Public Administration
under the President of Ukraine

STATISTICAL DATA AND MATERIALS OF SOCIOLOGICAL RESEARCH AS THE INSTRUMENT OF PUBLIC GOVERNANCE OF THE HUMANITARIAN SPHERE OF UKRAINE

Summary. The development of the state in today's conditions is characterized by dynamic socio-economic, political and cultural changes; therefore, the search for effective instruments for establishing the relations between the state and citizens (including stateless persons), business entities and society as a whole is a pressing issue of modern politics. Creating new and optimizing already existing ways for dialogue will provide the opportunity to create conditions for the implementation of public administration from the standpoint of efficiency and practicality, efficiency and openness. Optimization of the information field and sources of information is a prerequisite for activating the dialogue. Consequently, the expansion of the information space and the creation of new ways of obtaining information is a topical issue in the implementation of information technology in the field of management activities, which is a means of interaction between authorities and society. The introduction of information technology in the public domain will ensure that it is oriented towards the person and his needs through open and accessible dialogue and interaction between public authorities and society. For effective management, it is necessary to have clear information about the state of the industry at the time of each stage of decision-making and to receive timely information on its state after its implementation for the assessment of efficiency. One of the most important sources of information for public administration in the humanitarian sphere is the data of state statistics and materials of sociological research. The branches of the humanitarian sphere require the most complete filling of the information field for the possibility of existence in a competitive environment. Consumers of the services of institutions, enterprises and organizations of each of the industries evaluate them according to the ratings of social studies, surveys and statistics on the results of the final assessments, the authority of institutions and individual figures, visits ratings, exchange of funds, etc. The article reveals the essence of the influence of information technologies on the intensification of dialogue between the state and society, and the strengthening of the effectiveness of public administration in the humanitarian sphere.

Keywords: public administration, humanitarian sphere, information technologies, education, culture, language.

Постановка проблеми. Дієвість публічного управління в гуманітарній сфері безпосередньо залежить від налагодження діалогу між органами влади, організаціями та об'єднаннями громадян й окремими громадянами. Для активізації діалогу необхідною умовою є оптимізація інформаційного поля та джерел отримання інформації.

Отже, розширення інформаційного простору та створення нових шляхів отримання інформації є актуальним питанням щодо впровадження

інформаційних технологій у сферу управлінської діяльності, що є засобом взаємодії органів влади та суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значну увагу цьому питанню присвячували такі вчені як В. Дрешпак, О. Карпенко, Т. Крушельницька, О. Кукарін, О. Луганський, Ю. Нестеряк, П. Орлов, В. Садовенко, С. Соловійов, О. Твердохліб, С. Телешун, П. Шпига та ін.

Виділення раніше невирішених проблем. Взаємодія органів публічної влади та суспіль-

ства відбувається завдяки чітко організованому інформаційному простору. Таким чином, вільний доступ до статистичних даних та матеріалів соціологічних досліджень надає можливість проведення об'єктивного аналізу дієвості впровадження публічного управління в гуманітарній сфері України.

Метою дослідження є розкриття ролі інформаційних технологій як інструментів, за допомогою яких забезпечується здійснення публічного управління в гуманітарній сфері.

Виклад основного матеріалу. Для дієвого управління необхідно мати чітку інформацію про стан галузі на момент кожного з етапів прийняття рішення та вчасно отримувати дані щодо її стану після його реалізації для оцінки ефективності.

Одними з найважливіших джерел інформації для публічного управління гуманітарною сферою є дані державної статистики та матеріали соціологічних досліджень.

Державна статистика – централізована система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання статистичної інформації.

Статистична інформація, отримана на підставі проведених органами державної статистики статистичних спостережень, існує у вигляді первинних даних щодо респондентів, статистичних даних, що пройшли одну чи декілька стадій опрацювання та накопичені на паперових, магнітних та інших носіях або в електронному вигляді, а також аналітичних матеріалів, підготовлених на підставі цих даних.

Статистичною інформацією є також дані банківської, фінансової і митної статистики, статистики платіжного балансу тощо, які складаються на підставі адміністративних даних, отриманих Національним банком України та спеціально уповноваженими державними органами (крім органів державної статистики) відповідно до їх компетенції [13].

Соціологічне дослідження — це вид систематичної пізнавальної діяльності, спрямованої на вивчення поведінки людей, груп, відносин, процесів соціальної взаємодії у різних сферах життєдіяльності суспільства та отримання нової інформації, виявлення закономірностей суспільного життя на основі соціологічних теорій, методів і процедур.

Одиницями вивчення при цьому стають люди, їх дії, речі, тексти, властивості яких потрібно зафіксувати, обчислити й проаналізувати.

Результати соціологічних досліджень можуть бути викладені в різних формах.

Дослідження може завершуватися збиранням певної соціологічної інформації, яка сама собою є багатим джерелом відомостей про соціальні явища, процеси.

Для розв'язування конкретних завдань можуть розроблятися практичні пропозиції щодо застосування нових форм організації, управління тощо.

Найбільш авторитетними організаціями у сфері проведення соціологічних досліджень є, зокрема Центр соціальних та маркетингових досліджень «Socis», соціологічна група «Рейтинг», Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Ку-

черіва, Центр Разумкова, Київський міжнародний інститут соціології.

Для аналізу рівня поширеності інформації та реакції на неї у вигляді «лайків» чи кількості переглядів все більшої популярності набирає онлайн сервіс «Semantrum», що проводить медіа-аналіз телебачення, радіо, друкованих видань, інтернет-ЗМІ, соціальних мереж, форумів та ін.

Зважаючи на те, що гуманітарна сфера настільки широка, наскільки широкі її галузі, для розгляду ролі інформаційних технологій як інструментів, за допомогою яких забезпечується здійснення ефективного публічного управління, обмежимося напрямками освіти, культури та мови.

Освіта

Статистика освіти висвітлює стан основних елементів системи освіти на всіх її рівнях і охоплює: мережу закладів освіти; контингенти здобувачів освіти та їх рух (в тому числі прийом, випуск); працевлаштування випускників закладів професійної освіти; персонал закладів освіти, включаючи кадри вихователів і викладачів; матеріально-технічну базу закладів освіти, їх фінансування тощо.

Демографічна та соціальна статистика, до якої належить сфера освіти, включає показники щодо кількості навчальних закладів, кількості вихователів/викладачів, кількості вихованців/учнів/студентів/аспірантів/докторантів, показники прийому, випуску, мов виховання/навчання, матеріально-технічної бази та відносні показники кількості здобувачів освіти на одного викладача, охоплення навчальними ступенями осіб відповідної вікової групи, показники гендерного паритету, якості навчання через показники успішності – результати зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), кількість успішно складених іспитів тощо.

В галузі освіти функції збору статистичних даних покладені на державну наукову установу «Інститут освітньої аналітики» Міністерства освіти і науки України.

Інститут забезпечив розробку концепції та технічних вимог для створення інформаційної системи збору та аналізу фінансових та статистичних даних діяльності закладів освіти – інформаційно-телекомунікаційної системи «Державна інформаційна система освіти». Це структурований, логічно завершений організаційно-технологічний комплекс серверних, програмних та автоматизованих систем, інтерфейсів сполучення комп'ютерних програм з базами даних, взаємопов'язаних в єдиному процесі управління освітніми структурами всіх рівнів підпорядкування – від загальноосвітніх навчальних закладів до органів управління освітою.

Джерелами формування даних у системі передбачаються матеріали закладів вищої освіти, та зокрема, такі, що знаходяться в єдиній державній електронній базі з питань освіти, єдиній інформаційній системі «Наука в університетах», автоматизованій системі Державної казначейської служби України «Є-Звітність» [1, с. 61].

Окрім того, ДНУ «Інститут освітньої аналітики» є однією з основних інституцій, що долучені до організації та проведення загальнодержавного моніторингового дослідження якості початко-

вої освіти, яке розпочалось напередодні запровадження в Україні Концепції «Нова українська школа» у квітні 2017 року [12, с. 103].

Для аналізу концепції «Нова українська школа» також використовувались результати дослідження, проведеного за допомогою ресурсу Semantrum, які свідчать про позитивну оцінку концепції нової української школи в медіа та соцмережах [10].

Щороку проводяться соціологічні дослідження з метою вивчення рівня підтримки вступу до вищих навчальних закладів за результатами складання зовнішнього незалежного оцінювання, що проводиться українським центром оцінювання якості освіти.

Так, за даними соціологічного дослідження групи «Рейтинг» – «Динаміка ставлення українців до ЗНО» та даними Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» – «Освіта в Україні» відмічено зростання відсотку позитивного сприйняття зовнішнього незалежного оцінювання респондентами.

Соціологічні опитування показують переваги та недоліки предмету дослідження. На думку опитаних, найбільшими перевагами ЗНО є об'єктивність оцінювання за рахунок виключення людського фактору, подолання корупції при вступі до закладів та забезпечення рівного доступу до вищої освіти незалежно від матеріальних можливостей абітурієнта. В той же час, серед найбільших недоліків ЗНО опитані відзначають складність та недосконалість тестів, необхідність у додатковому навчанні та часті зміни тестів [5].

У жовтні 2013 р., грудні 2014 р., 2015 р. та 2016 р. фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва проводив опитування на тему «Вища освіта в умовах реформи: зміни громадської думки». За його результатами, до основних проблем віднесено: завищеною вартістю навчання, необхідністю збереження заочної форми навчання; першочерговими кроками для покращення якості освіти мають бути: боротьба з усіма проявами корупції і нечесності у ВНЗ, стимулювання наукової діяльності у вишах, підвищення оплати праці викладачів, налагодження співпраці з кращими світовими університетами та більше пов'язувати викладання з потребами майбутньої професії [3].

Культура

Функціонування закладів поширення інформації, культури, мистецтва викликає необхідність статистичного дослідження показників діяльності цих закладів як одного з індикаторів соціально-економічного розвитку країни.

До основних завдань статистичних досліджень сфери культури, мистецтва та відпочинку, а також сфери інформаційно-обчислювальної діяльності належить вивчення:

- 1) обсягів асортименту й умов надання послуг;
- 2) особливостей попиту та споживання послуг у розрізі окремих соціальних груп і регіонів, вплив на ці особливості окремих факторів;
- 3) можливостей одержання послуг (інформаційних продуктів), зокрема на платній основі, різними соціальними групами населення;
- 4) інформаційного змісту послуг (інформаційних продуктів) з метою виявлення їх впливу на по-

гляди, настрої, поведінку людей та на соціально-економічні процеси в цілому;

5) стану й діяльності одиниць господарювання сфери культури, мистецтва та відпочинку, а також сфери інформаційно-обчислювальної діяльності.

Джерелом інформації є статистична звітність установ та організацій сфери культури, дані вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, які щороку проводяться Держкомстатом України.

Статистичні показники за сферами культурної діяльності можуть бути використані для оцінки якості функціонування установ і організацій, які надають населенню послуги у галузі культури, мистецтва, інформації, відпочинку, базуючись на взаємозв'язку динаміки окремих показників. У статистиці для досягнення такої цілі застосовується метод побудови соціально-економічної нормалі – теоретично обґрунтоване оптимальне співвідношення темпів зміни показників системи обслуговування населення щодо послуг культури, мистецтва, інформації, відпочинку, яке забезпечує гармонійний розвиток і стабільну якість роботи даної системи в країні.

Аналіз динаміки показників забезпечення населення послугами культури на підставі порівняння з нормаллю є своєрідним орієнтиром щодо підвищення якості обслуговування населення в цій сфері [9].

З метою отримання даних стосовно реального стану галузі культури на місцевому рівні, аналіз яких дасть змогу об'єктивно визначити перспективні цілі та пріоритети розвитку галузі культури в Україні, котрі відповідатимуть реальним потребам громадян регулярно проводяться соціологічні дослідження.

Так, ГО «Культурна Асамблея» за участю дослідницького центру Factum Group Ukraine та за підтримки Українського культурного фонду на замовлення Гільдії незалежних театрів України провела комплексне дослідження стану театральної галузі в Україні.

За результатами дослідження визначено стан та проблематику театру, а також розроблено пропозиції щодо розвитку цього напрямку галузі культури:

- в країні сьогодні функціонує понад 300 театрів різних форм власності (державні та приватні), понад 100 з них – в Києві;
- діапазон доходів українських театрів коливається у межах від кількох сотень тисяч до десятків мільйонів гривень. Державні театри (національні, обласні, муніципальні) отримують до 80% – 90% надходжень від державного бюджету відповідного рівня, в той же час приватні театри практично не мають можливості отримувати фінансову підтримку від держави: досі не впроваджений механізм рівного доступу до бюджетних коштів для всіх гравців культурного поля;
- запорукою розвитку театрів дослідники вбачають впровадження послідовної державної культурної політики в театральному секторі, введення в театрах сучасного менеджменту з маркетингом в основі, створення умов для фінансової підтримки сектору як державними організаціями і фондами, так і приватними спонсорами і меценатами, а також органічну взаємодію всіх учасників процесу.

Дослідники зауважили, що для подальшого розвитку галузі важливо запровадити такі зміни:

- надати суб'єктам театральної справи рівний доступ до бюджетів різних рівнів;

- змінити законодавство про грантову підтримку;

- погодити дію «Закону про меценатство» та податкового кодексу, лібералізувати податкове законодавство: податкові канікули, 0% ПДВ, до 10% на доходи.

Окрім того, було зазначено, що допомогти ефективнішому розвитку галузі могли б розширення грантових інвестицій в творчі, креативні проекти; удосконалення контрактної системи і системи оплати праці; започаткування програми створення мистецьких кластерів у великих містах [2].

В інформаційній сфері восени 2018 року проводились дослідження соціологічної компанією InMind на замовлення Міжнародної громадської організації Internews [14] та Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення ГО «Детектор медіа» [15] результатами яких є:

- рівень довіри громадян України до національних і регіональних ЗМІ зростає (61% респондентів довіряє телебаченню, 58% – інтернет-ЗМІ), радіо – 33%, аудиторія друкованих ЗМІ зменшується (ім довіряє 39% учасників дослідження);

- рівень довіри до російського телебачення, радіо та преси знизився якщо порівняти з показником минулого року. Основними причинами недовіри до медіа є недостовірність інформації та односторонність її подачі.

- 35% опитаних вважали, що в Україні відбувається наступ на свободу слова (цей відсоток дещо збільшився з лютого), 30% – притримувалися протилежної думки, що в Україні занадто багато прокремлівських пропагандистських ЗМІ, а держава й суспільство на це слабо реагують (раніше було 33%);

- майже 50% опитаних вважають, що заборона російських телеканалів в Україні є помилкою й призводить лише до обмеження прав громадян (у лютому таких було 44%), тоді як приблизно кожен третій (33%) притримується протилежної думки і вважає, що заборона російських телеканалів в Україні є необхідним кроком для захисту держави;

- 27% учасників дослідження притримувалися думки, що заборона гастролей окремих артистів і російських фільмів в Україні є необхідним кроком для захисту держави, тоді як 57% респондентів вважали, що така заборона є помилкою й обмежує права громадян;

- приблизно 28% українців погоджуються з думкою, про те, що заборона російських соцмереж є необхідним кроком для захисту держави. Протилежної точки зору, що заборона російських соцмереж є помилкою й призводить лише до обмеження прав громадян притримуються близько 46% опитаних;

- у питанні про доцільність введення квот на українську мову на радіо і ТБ учасники дослідження розподілилися приблизно навпіл: 37% вважають це доцільним, 40% – ні.

Відвідування бібліотек громадянами України досліджувалось у вересні 2018 року Київським міжнародним інститутом соціології в межах про-

екту «Стан та перспективи розвитку соціокультурної інфраструктури в об'єднаних територіальних громадах». На жаль, більшість дорослого населення України (60%) не читали жодних книжок (електронних або друкованих) і не відвідували ані бібліотеку, ані книгарню [4].

Також, бібліотеки, музеї та виставки постійно проводять власні опитування, на основі результатів яких, розробляються заходи, спрямовані на вдосконалення роботи з аудиторією відвідувачів, оновлення фондів, обміну експозиціями з іншими музеями тощо.

Мова

Питання статусу української мови та мов національних меншин в Україні завжди було спекулятивним для представників політичних сил й використовувалось задля підвищення рейтингів більше ніж для дійсного задоволення потреб населення.

Для ареалу поширення та використання української мови й мов національних меншин використовуються статистичні показники за напрямками: частка шкіл з українською мовою навчання, статистика україномовного кінопрокату, частка україномовного теле- та радіоефіру, частка україномовних сайтів серед найпопулярніших.

У 2018 році позиції української мови зміцнилися в галузі освіти, на радіо й телебаченні. Частка учнів, що навчаються російською, знизилася за останній рік з 9 до 8%. Книговидавництво українською мовою на 1–2% перевищує минулорічні показники, але періодичні видання залишаються переважно російськомовними. За підсумками моніторингу радіоефіру: загальнонаціональні радіостанції в середньому транслюють 54% українських пісень, а місцеві й регіональні – 48%. Це при мінімально визначеній законом квоті у 30%. Також зріс обсяг передач на радіостанціях державною мовою: в ефірі загальнонаціональних радіостанцій – до 84%, а регіональних та місцевих – до 92%. Мовний аналіз контенту на телебаченні є надзвичайно складним, так як для досягнення частки у 75%, встановленої законом, використовують прогалини в ньому, які дозволяють вважати виразні двомовні програми як україномовні. А під час моніторингу враховувався реальний час україномовних, російськомовних і двомовних програм.

Проте в інших сферах суспільного життя, у тому числі сфері послуг (включно з інтернет-послугами), друкованих медіа тощо, позиції української мови значно слабші [16].

Використання української мови у побуті, діловому спілкуванні підприємств та організацій недержавної форми власності можна оцінити виключно методами соціологічних досліджень. Так у березні 2019 року було проведено опитування Міжнародного інституту соціології, відповідно до якого 46% українців зі своїми найближчими родичами (батьки, бабусі і дідусі, рідні брати і сестри) розмовляють переважно або тільки українською мовою (понад 32% з цього числа розмовляють тільки українською). Переважно або тільки російською мовою розмовляють 28,1% українців (15,8% розмовляють тільки російською мовою). Ще 24,9% українців у рівній мірі розмовляють українською і російською мовами.

За даними дослідження, за останні 20 років з 46% до 29,9% знизилася частка тих, хто вважає,

що російську мову потрібно вивчати в такому ж обсязі, що і українську мову [7].

Висновки і пропозиції. Отже, публічне управління в гуманітарній сфері повинно мати людинацентричний характер разом із спрямованістю на задоволення суспільних інтересів щодо розбудови розвиненої соціально-орієнтованої держави.

Впровадження інформаційних технологій у публічну сферу забезпечить орієнтованість на людину та її потреби, шляхом відкритого та доступного діалогу й взаємодії між органами державної влади та суспільством, що сформує та створить модель ефективного управління.

Галузі гуманітарної сфери потребують широкого наповнення інформаційного поля для можливості існування в конкурентних умовах. Так,

споживачі послуг закладів, підприємств та організацій галузі освіти оцінюють їх за рейтингами соціальних досліджень, опитувань та статистичними показниками щодо результатів підсумкових оцінювань.

Об'єкти галузі культури безпосередньо залежать від якісно функціонуючих інструментів інформаційного забезпечення, через які відбувається формування авторитету закладів та окремих діячів сфери культури, рейтингів відвідувань, обмін фондами тощо.

Подальші наукові розвідки пов'язуємо з розробленням механізмів моніторингу ефективності управлінських процесів за ключовими показниками кожної з її визначальних складових та інформаційних технологій у сфері державного управління.

Список літератури:

1. Актуальні питання реформування освіти в Україні / В.С. Бахрушин, М.В. Вербовий, В.В. Гапон, О.О. Герасименко та ін.: за заг. ред. С.Л. Лондара. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2018 р. 246 с.
2. Аналітично-соціологічне дослідження Український театр: шлях до себе Здобутки. Виклики. Проблеми / Васильєв С.Г., Чужина І.Ю., Соколенко Н.О., Салата О.О., Тукалевська О.О., Жила В.В. Київ: Гільдія незалежних театрів України, 2018 р. URL: <https://nstdu.com.ua/publication/ukrayinskiy-teatr-shlyah-do-sebe-doslidzhennya-stanu-teatralnoyi-galuzi-v-ukrayini/> (дата звернення: 24.05.2019).
3. Вища освіта в умовах реформи: зміни громадської думки / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Київ, 2017 р. URL: https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-umovakh-reformi-zmini-gromadskoi-dumki_2016 (дата звернення: 24.05.2019).
4. Деякі аспекти культурних практик і культурної інфраструктури України сфери / Київський міжнародний інститут соціології. Київ, 2019 р. URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=834&page=1> (дата звернення: 27.05.2019).
5. Динаміка ставлення українців до ЗНО / соціологічна група «Рейтинг». Київ, 2018 р. URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/dinamika_otnosheniya_ukraincev_k_vno_zno.html (дата звернення: 04.06.2019).
6. Дрешпак В. Становлення державної інформаційної політики України: зміст і хронологічні межі основних періодів. Збірник наукових праць «Державне управління та місцеве самоврядування» / Дніпропетровський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентів України. 2013. Вип. 4. С. 3–13.
7. Думки і погляди населення щодо викладання російської мови в україномовних школах і надання непідконтрольним територіям Донбасу автономії у складі України / Київський міжнародний інститут соціології. Київ, 2019 р. URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=832&page=1> (дата звернення: 11.06.2019).
8. Карпенко О. Цифрове врядування: імперативи реалізації в Україні. Збірник наукових праць «Актуальні проблеми державного управління» / Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентів України. 2017. Вип. 3. С. 57–61.
9. Конспект лекцій з нормативної навчальної дисципліни циклу природничо-наукової підготовки «Соціальна статистика» / Укл. В.Г. Гадецький. Донецьк: ДонНТУ, 2014. 84 с.
10. Константинов М. Реформа освіти в Україні, як одна із складових шасливого Європейського майбутнього країни / Інтернет ресурс «Новини Вінниці». Вінниця, 2017 р. URL: <https://vn.20minut.ua/Vid-Chytachiv/reforma-osviti-v-ukrayini-yak-odna-iz-skladovih-schaslivogo-evropeysko-10642199.html> (дата звернення: 24.05.2019).
11. Крушельницька Т., Пригородова С. Удосконалення системи професійного навчання державних службовців: інноваційно-інформаційний аспект / Вісник Національної академії державного управління при Президентів України. 2010. Вип. 4. С. 49–57.
12. Освіта в Україні: Базові індикатори, Інформаційно-статистичний бюлетень результатів діяльності галузі освіти у 2017/2018 р. / ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2018 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pova-ukrainska-shkola/1serpkonf-informatsiyniy-byuleten.pdf> (дата звернення: 27.05.2019).
13. Про державну статистику: Закон України від 17 вересня 1992 р. № 2614-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12> (дата звернення: 24.05.2019).
14. Ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів ЗМІ в Україні / соціологічна компанія InMind. Київ, 2018 р. URL: https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2018/09/2018-MCS_FULL_UKR.pdf (дата звернення: 04.06.2019).
15. Ставлення українців до політики регулювання інформаційної сфери / Київський міжнародний інститут соціології. Київ, 2018 р. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=797&page=1> (дата звернення: 27.05.2019).
16. Становище української мови / громадський рух «Простір свободи». Київ, 2018 р. URL: <https://uk.etcetera.media/stan-ukrayinskoyi-movi-v-ukrayini-shho-zminilosya-za-2018-rik.html> (дата звернення: 11.06.2019).

References:

1. Bakhrushyn V.Y., Verbovyi M.V., Hapon V.V., Herasymenko O.O. (2018). Aktualni pytannia reformuvannia osvity v Ukraini [Actual Issues of Reforming Education in Ukraine] (eds. S.L. Londra). Kyiv: State Scientific Institution «Institute of educational analytics». (in Ukrainian)
2. Vasyliiev S., Chuzhynova I., Sokolenko N., Salata O., Tukalevska O., Zhyla V. (2018). Analitychno-sotsiologichne doslidzhennia Ukrainyskyi teatr: shliakh do sebe Zdobutky. Vykylyky. Problemy [Analytical and sociological research Ukrainian theater: the way to achieve. Achievements. Challenges. Problems]. Kyiv: Guild of independent theaters. Available at: <https://nstdu.com.ua/publication/ukrayinskiy-teatr-shlyah-do-sebe-doslidzhennya-stanu-teatralnoyi-galuzi-v-ukrayini> (accessed 24.05.2019) (in Ukrainian)

3. Vyshcha osvita v umovakh reformy: zminy hromadskoi dumky (2017). [Higher education in conditions of reform: changes in public opinion]. Kyiv: The Ilko Kucheriv democratic initiatives foundation. Available at: https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-umovakh-reformi-zmini-gromadskoi-dumki_2016 (accessed 24.05.2019) (in Ukrainian)
4. Deiaki aspekty kulturnykh praktyk i kulturnoi infrastruktury Ukrainy sfery (2019) [Some aspects of cultural practices and cultural infrastructure of Ukraine sphere]. Kyiv: Kyiv international institute of sociology. Available at: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=834&page=1> (accessed 27.05.2019) (in Ukrainian)
5. Dynamika stavlennia ukrainsiv do ZNO (2018) [Dynamics of the attitude of Ukrainians towards external independent evaluation]. Kyiv: Sociological Group «Rating». Available at: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/dynamika_otnosheniya_ukraincev_k_vno_zno.html (accessed 04.06.2019) (in Ukrainian)
6. Dreshpak V. (2013). Stanovlennia derzhavnoi informatsiinoi polityky Ukrainy: zmist i khronolohichni mezhi osnovnykh periodiv [Formation of the state information policy of Ukraine: content and chronological boundaries of major periods]. Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia [Public administration and local government]. Dnipro: Dnipropetrovsk regional Instytute for public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, vol. 4, pp. 3–13. (in Ukrainian)
7. Dumky i pohliady naselennia shchodo vykladannia rosiiskoi movy v ukrainomovnykh shkolakh i nadannia nepidkontrolnym terytoriiam Donbasu avtonomii u skladi Ukrainy (2019) [Thoughts and views of the population on teaching Russian in Ukrainian-language schools and granting non-controlled territories of the Donbas autonomy as part of Ukraine]. Kyiv: Kyiv international institute of sociology. Available at: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=832&page=1> (accessed 11.06.2019) (in Ukrainian)
8. Karpenko O. (2017). Tsyfrove vriaduvannia: imperatyvy realizatsii v Ukraini [Digital Governance: Implementation Imperatives in Ukraine]. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia [Actual problems of public administration]. Odessa: Odessa regional Instytute for public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, vol. 3, pp. 57–61. (in Ukrainian)
9. Konspekt lektsii z normatyvnoi navchalnoi dystsypliny tsykladu pryrodnycho-naukovoï pidhotovky «Sotsialna statystyka» (2014) [Synopsis of lectures on normative discipline of the cycle of natural science training "Social Statistics"] (eds. V. Hadetskyi). Donetsk: Donetsk National Technical University. (in Ukrainian)
10. Konstantynov M. (2017). Reforma osvity v Ukraini, yak odna iz skladovykh shchaslyvoho Yevropeiskoho maibutnoho krainy [The reform of education in Ukraine, as one of the components of a happy European future of the country]. Vinnytsia: Vinnytsia news. Available at: <https://vn.20minut.ua/Vid-Chytachiv/reforma-osviti-v-ukrayini-yak-odna-iz-skladovykh-schaslyvogo-evropeysko-10642199.html> (accessed 24.05.2019) (in Ukrainian)
11. Krushelnytska T., Pryhorodova S. (2010). Udoskonalennia systemy profesiinoho navchannia derzhavnykh sluzhbovtziv: innovatsiino-informatsiinyi aspekt [Improvement of the system of professional training of civil servants: innovation and information aspect]. Kyiv: National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, vol. 4, pp. 49–57. (in Ukrainian)
12. Osvita v Ukraini: Bazovi indykatory, Informatsiino-statystychnyi biuleten rezultativ diialnosti haluzi osvity u 2017/2018 r. (2018) [Education in Ukraine: Basic Indicators, Information and Statistical Bulletin of the Results of the Education Industry in 2017/2018 yy.]. Kyiv: State Scientific Institution «Institute of educational analytics». Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/1serpkonf-informatsiyny-byuleten.pdf> (accessed 27.05.2019) (in Ukrainian)
13. Pro derzhavnu statystyku: Zakon Ukrainy vid 17 veresnia 1992 r. № 2614-XII (1992) [About state statistics: Law of Ukraine, 17.09.1992 № 2614-XII]. Kyiv: Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12> (accessed 24.05.2019) (in Ukrainian)
14. Stavlennia naselennia do ZMI ta spozhyvannia riznykh typiv ZMI v Ukraini (2018) [The attitude of the population towards the media and the consumption of different types of media in Ukraine]. Kyiv: sociological company «InMind». Available at: https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2018/09/2018-MCS_FULL_UKR.pdf (accessed 04.06.2019) (in Ukrainian)
15. Stavlennia ukrainsiv do polityky rehuliuвання informatsiinoi sfery (2018) [Attitude of Ukrainians to the policy of regulating the information sphere]. Kyiv: Kyiv international institute of sociology. Available at: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=797&page=1> (accessed 27.05.2019) (in Ukrainian)
16. Stanovyshche ukrainskoi movy (2018) [The state of the Ukrainian language]. Kyiv: public movement "Space of freedom". Available at: <https://uk.etcetera.media/stan-ukrayinskoyi-movi-v-ukrayini-shho-zminilosya-za-2018-rik.html> (accessed 11.06.2019) (in Ukrainian)